

پاښایښی

ملا محمد فرزند معصوم علی معروف به **حکیم هیدجی** شاعر و حکیم توانا و یکی از نوایغ زمان که مجتهد مسلم نیز بوده است در سال ۱۲۷۰ هجری قمری در شهر هیدج از توابع ابهر پا به عرصه وجود نهاد تحصیلات مقدماتی را در هیدج پشت سر نهاد.در سال ۱۲۷۹ ه.ق به اتفاق شیخ احمد ضیاءآبادی که از دوستان و همکلاسی های وی بود برای تکمیل معلومات به قزوین مهاجرت نمود و در مدرسه ی حسن خان مشغول تحصیل شد. و از محضر سید علی خوئینی صاحب حاشیه بر قوانین میرزای قمی تلمذ نمود. سپس برای بهره گیری بیشتر از اساتید منطق و حکمت و ریاضی تهران را ترجیح داد.در آنجا در حوزه ی درس ((میرزا حسن جلوه)) سپس در محضر حکیم ((مبرز)) شاگرد حاجی آقا میرزا حسین سبزواری حضور یافت .پس از استفاده از مکتب فیاض این دو حکیم بزرگوار به حکیم هیدجی یا حاجی آخوند هیدجی معروف گردید. پس از دو سال اقامت در تهران در سال ۱۳۰۴ به عتبات عالیات مشرف شد تا به فرا گرفتن علوم دینی و تکمیل دانش فلسفه و حکمت مشغول گردد.مدت ده سال با حضور خود در آن محل کسب اجتهاد نمود سپس به تهران برگشت و تا آخر عمر در پایتخت ماند و به تدریس علوم دینی پرداخت.در سال ۱۳۴۶ه.ق در سن ۷۶ سالگی دار فانی را وداع گفت و در ضلع شمالی بارگاه حضرت معصومه (س)در قم به خاک سپرده شد.

آثار و تالیفات حکیم هیدجی :

- دیوان اشعار و دانشنامه که شامل غزلیات ترکی و فارسی و گاهی عربی است و دارای نکات بسیار در حکمت و فلسفه است که این شاعر عارف به کمک مفاهیم عالی و لطیف افراد اجتماع را برای رسیدن به جهان معنوی راهنمایی می کند
- کشکول: که به اهتمام مرحوم حاج رحیم صالحی هیدجی به چاپ رسیده است
- رساله دخانیه : که در بین سالهای ۱۳۲۸ تا۱۳۳۲ به صورت پاورقی در روزنامه های صدای خمسه و شهناوز زنجان به چاپ می شده.
- تعلیقه الهیدجی بر منظوم حکیم سبزواری که توسط انتشارات علمی و در ۵۹۰ صفحه به چاپ رسیده. که نشانه قدرت و توانایی و تسلط وی بر حکمت و فلسفه است .

دور

نشریه اجتماعی، فرهنگی، ادبی و خبری دانشجویان دانشگاه زنجان

آراگون

حکیم هیدجی نابغه ی سه زبانه ی آذربایجان

گرفته است و در نهایت امروز او را شاعری می بینیم استواری و استحکام کلامش را در میان صدها شاعر پرآوازه ی ایران به ندرت می توان یافت. در هر سه زبان تسلط کافی و وافی داشته و بر هیچ بیت و جمله ای از آثارش نمی توان خللی وارد دانست. در عین حال از فرهنگ مردم آنچنان به جا و خوب استفاده کرده است که در این زمینه فقط با شهریار قابل مقایسه است.

نمونه هایی از اشعار حکیم هیدجی:

بو روزگار گنچر ، یاخشی روزگار گلر
کۆنول داریخما ، غم ائتمه کی غمگسار گلر

دومان دوتوب یئر اوزون،گر یاغار هاوادان قار
کنچر گندر بو سویوق قیش ، یئنه باهار گلر

تلسمه بو شه ین عهدینده گر ستم یتتیشیر
بو شهریار گندر، آیری شهریار گلر

او شاه کی دوشمنه ساتدی رعیتی گۆردون
یئنه اجل اوخونا سینه سی دوچار گلر

ساقی گتیر

ساقی گتیر، نه دن؟ او می خوشگواردن
می، هانسی می؟ او می کی یوخو فرقی ناردن

گلدی، نمه؟ باهار. گنډیدیر نمه؟ قرار
جاندیر ننجه؟ نزار. نه دن؟ هجر یاردن

ائيله ردیم آرزو. هارانی؟ طرف گلشنی
کۆنلوم اندردی یاد. هاچاقدان؟ باهاردن

چوخ– چوخ خوشوم گلیر. نمه یه؟ بولبول و گوله
چوخ– چوخ بدیم گلیر. نمه دن؟ قیش و قاردن

قوشلار گنه اوخور، هارادا؟ مرغزارده
کهلیک سسی گلیر، هارادان؟ کوهساردن
شاهد، بلی ، دۆنوم باشینا، خوب سؤزون بویور!
فیکر ائت، نه وار؟ دوشوب عمین خواب و خواردن
من سالمیشام الیمدن، نمه نی؟ مال و شوکتی
من ال گۆتورموشم، نمه دن؟ ننگ و آردن
مطرب، بلی بویور! من اؤلوم بیر ایاقه دور
نه ائدیم؟ آپارغمی، نه ایله؟ چنگ و تاردن

Yoldash.zengan@gmail.com

تانیسلیق

نئچه یئر لی، یاناقلی سؤزلر حکیم هیدجی نین تور کجه شعر لرینده

✽ منیم حالتیمده سحرچاغی چاغ

اولور بیر بیريله بیر آز گنپله شاق

بورادا گنپ (سۆز) ، گنپله مک مصدری (سؤیله مک و دئمک) گنپله شمک مصدری ایسه ایکی یا نئجه شخصین بیر بیرى ایله قونوشوب سؤیلمه‌سی آنلامیندا دیر.

✽ *و لاکین بو اولدو منیم چون دوگون*

اورکده کی سن ، ایچمه‌دون آتش بوگون

ایسته‌نیلن مقامدا دئیلمه‌میش سۆز اورکده (دوگون باغلار)

✽ *دیلین سالدی تولکو سگیردی آتسی*

یالادی یئرین پاک قیلدی دانشی

سیگرمک بورادا همان یالاماق آنلامیندا گلیمشدير.

✽ *اوشاغی پیس اورگتمه اوگدورمه چوخ*

هر اول کیم اوشاقون اوگر عقلی یوخ

هر اول کس کی اؤز اوغلونو اوگدورور

اتاسین اولندن سورا سؤیدورور

بورادا اوگمک و اوگدورمک بوش یتره اوخشیایب و عزیزلندیرمک دیر.

✽ *قویاردا قویا اغزینا چننیه*

بوغازدان گندیب معده ده قئینیه.

بو نئجه بئتین هله شرعیت گۆزه‌للیگی بیر طرفده قالسین اوندا ایشلنمیش یوغورماق سؤزونده ایکی ماده‌نین بیر بیرى ایله قاتیب ، قارشیدیرماق معناسی ایفاده اولونور.

✽ *مثل دور کی سو آختاریر چوقورو*

قالور دینگه یئرلر همیشه قورو

دینگه یئر یوکسک و اوجا یئر معنا سیندا اولمالیدیر.

✽ *بو خلقین ایشیندن اگر کیمسه آز*

یئتک اولسا هرگز منی دانلاماز

یئتک ، خلق ایچینده دولاشان سۆز، ساو و خیردن آگاه اولاه کیمسه .

✽ *قامو طایفه‌سندن اولدو مجاب*

موغ و موبد و حبر و قئسیس و یاپ

بیر چوخ اسکی تورک متنلرینده و شعرلرینده ایشلنمیش قامو سؤزو هامو و هامی دئمکدیر.

موغ – تورک دیللرینده ان اسکی زامانلاردان قالمیش سۆز ، ائل ایچینده مذهبی و مقدس وظیفه داشیبان شخصلر.

✽ *قوزوم نظرده همیشه اؤزون آروق ساخلا*

نچون کی کؤک قویونون باشین کسر قصاب.

بورادا (آروق) افشار تورک لهجه‌سینده آریق واتسیز دئمکدیر.

✽ *آز قالدی مجاز اولا حقیقت کم کم بو یالان خیال گنرچک*

گنرچک = دوغرو و حقیقت

بئشی

یولداش

